

Fuglekasse for snøspurv

Faktaark for prosjektet «Fugleturisme i Midt- og Øst-Finnmark», et prosjekt i «Naturarven som verdiskaper (M)»

I Norge er det ingen lang tradisjon for å sette opp fuglekasser for snøspurv. Dette ble utprøvd på Svalbard midt på nittitallet, og ble umiddelbart en suksess. En vanlig hekkeplass for snøspurv er i ei steinrøys eller i ei fjellkløft. Snøspurven hekker i Norge i høyfjellet over tregrensa. I Finnmark finner du snøspurven helt ned mot kysten i de ytre strøkene. Dette faktaarket beskriver hvordan og hvor slike kasser lages og plasseres.

Snøspurven kommer til Finnmark fra overvintringsområdene i mars i større og mindre flokker. Snøspurven ble tidligere brukt som mat, og ble fanget om våren i snarer laget av hestetagl. Slike snarer var ofte plassert på gjødseldungen bak fjøset.

Snøspurven har flere dialektnavn i Finnmark. På norsk er *snetitting* og *uværsfuggel* vanlige lokalnavn. Det siste er sannsynligvis knyttet til at de kom til bygda på våren når snøstormer i fjellet gjorde at de ikke fant mat i høyereliggende områder. På samisk kalles snøspurven både for *állat* og *állak* (Nesseby). Siden folk fanget fuglene til mat på våren, en periode da fuglene fortsatt hadde overgangsdrakt mellom vinter og sommer, observerte de at spesielt hannene var ulike. I sommerdrakt er hannene rent hvite på hodet, mens under vårtrekket så har de en større eller mindre «krone» på hodet. Dette har gitt opphav til ulike lokalnavn.

En snøspurv hunn med reirmateriale i nebbet

Utforming og plassering av kasse

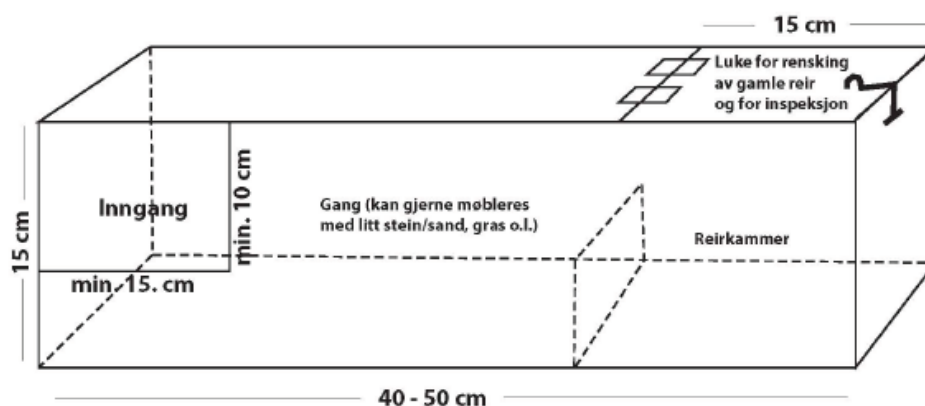
Fuglekassa for snøspurv lages som ei kasse i lengdeform hvor det innvendig settes opp en lav skillevegg. Reiret lages vanligvis innerst i kassa. Hannen kan sitte i åpningen og synge, mens hunnen ruger på eggene inne i kassa.

Siden snøspurven hekker i treløse områder, må en ty til husvegger, klippevegger og stolper. Plassering i stolper i nedlagte kraftlinjer er ideelt. Mangler gode naturlige hekkeplasser kan man plassere kassa på en husvegg eller på en stolpe som slås ned i marka. Kassa trenger ikke settes så høyt. Den skal kunne kontrolleres

uten bruk av stige. For å hindre at røyskatt kommer til reiret, kan man feste en ring av hardplast rundt stolpen slik at røyskattens klør ikke får tak.

På Svalbard ble det i 1990 årene hengt opp mange snøspurv kasser, og svært mange av disse ble tatt i bruk. Kassene ble plassert på lysstolper, taubanebukker og på husvegger. Snøspurven kan også hekke i tradisjonelle fuglekasser av samme type som vi setter opp for stær. En liten plattform foran på kassa er anbefalt.

Snøspurvkasse

Snøspurvkasse er utviklet av Georg Bangjord og du finner den i dag i hele Longyearbyområdet. Den brukes blant annet i et forskningsprosjekt på atferd hos snøspurv.

Kontroll av kassene

Snøpurven er lite sky, og tåler at vi kontrollerer kassene. En god regel kan likevel være å vente til det er unger i kassene. Husk å gjøre ren kassa før neste hekkesesong, men vent til snøpurven har forlatt området ettersom

ungene bruker kassene til overnatting også etter at de er flygedyktige.

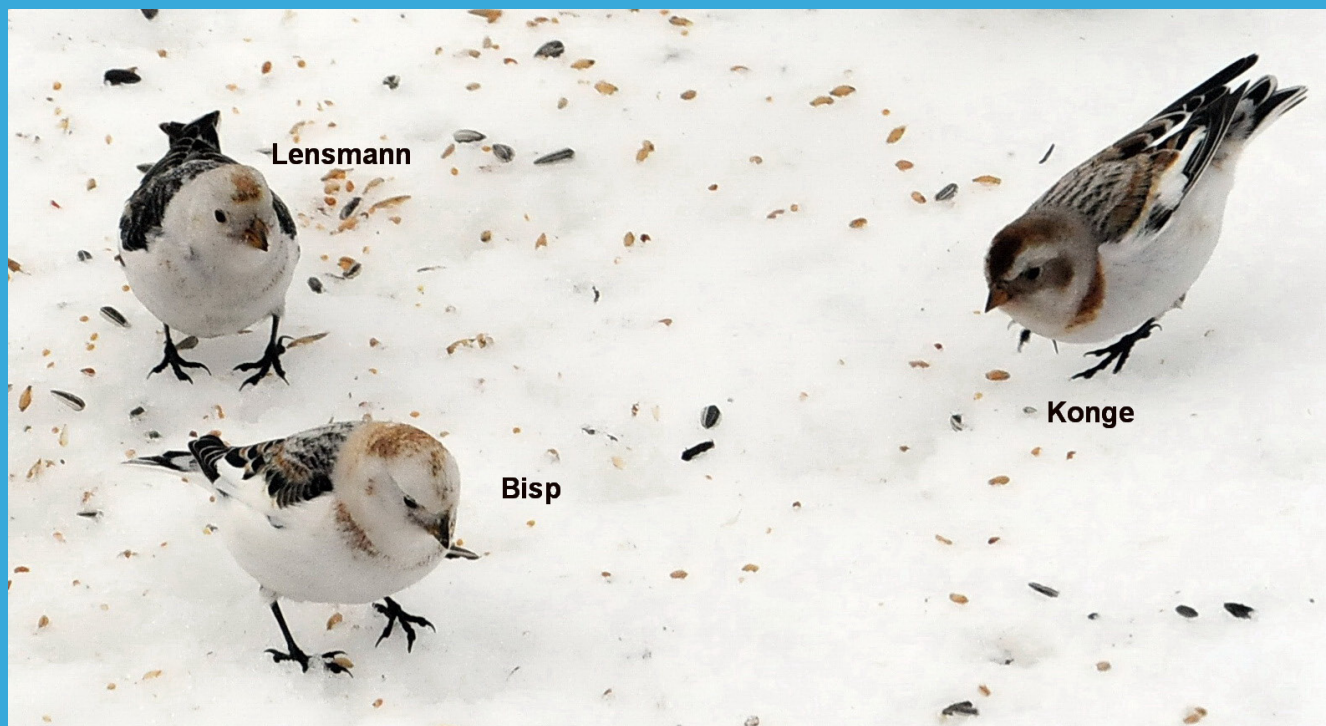

I 1995 hengte forfatteren opp en snøspurvkasse på vedskjulet på sin hytte på Svalbard. Allerede i 1996 hekket snøpurven i kassa. Kullet bestod av hele 8 egg, hvorav 5 unger vokste opp. Ungene bruker også kassa etter at de er flygedyktige som en trygg overnattingsplass. Etter at ungene har forlatt kassa, sees ofte snøspurvfamilien i flokk på leting etter mat nær hekkeplassen. Ungene er utsatt for predasjon av polarmåker og fjellrev i den første perioden etter at de har forlatt kassa.

Dialektnavn brukt på snøspurv under vårtrekket

Snøspurvhannene har svært forskjellig utseende sommer og vinter (se neste side). I ren sommerdrakt har snøspurvhannen et rent hvitt hode. I vinterdrakt er hodet brunaktig. Når snøspurvhannene ankommer Finnmark under vårtrekket, har de i varierende grad skiftet fjærfrakt fra vinterdrakt til sommerdrakt. Tidligere fanget man snøspurven om våren til mat. Med fuglen i hånda var det lett å se forskjeller på individene, og dette gjorde at man i alle fall i deler av Tana laget flere navn på snøspurvvene. Hannene ble delt i tre grupper, «konge», «bisp» og «lensmann», etter hvor mye «krone» de har på hodet. Hunnene ble bare kalt «tjenestepiker».

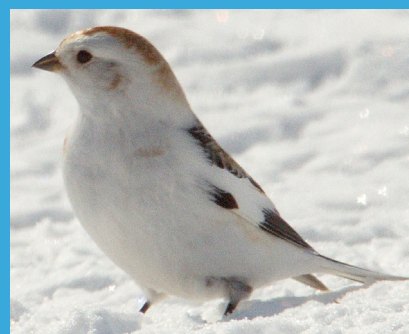

Voksen hann «konge» i overgangsdrakt med krone og kjede. Når snøspurvvene ankommer om våren er mange av hannene fortsatt i vinterdrakt.

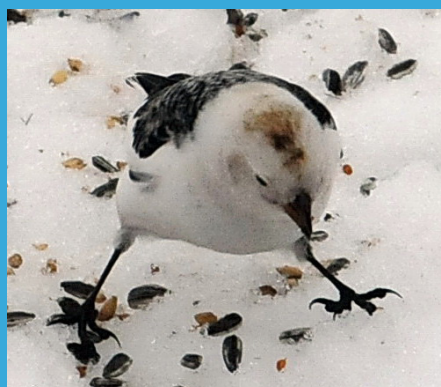
Ung hann «lensmann» i overgangsdrakt. Har kun en liten krone på hodet.

Voksen hunn «tjenestepike» i sommerdrakt.

Ung hann «bisp» i overgangsdrakt med krone og antydning til kjede.

© Trond Haugskott

© Trond Haugskott

Snøspurvhannen i sommer- (venstre) og vinterdrakt (over). I tillegg til disse formene finnes det mange overgangsdrakter (se forrige side). De mange fjærdraktvariantene gjorde at folk i Tana gav snøspurven flere navn.

Faktaarket er laget av Bjørn Frantzen

Alle foto © Bjørn Frantzen